

E-DEVLET ALANINDA HAZIRLANAN TEZLERİN SİSTEMATİK DERLEMESİ: 2003-2022

Gamze Sinem ÖZER*

Geliş/Received: 12.03.2023

Kabul/Accepted: 01.04.2023

DOI: <https://doi.org/10.58724/assam.1264007>

Öz

Bu çalışmanın amacı, 2003-2022 yılları arasında e-devlet konusuna ilişkin üretilen tezlerin genel hatlarıyla kapsamlı bir şekilde sınıflandırılması ve daha bütüncül bir açıdan incelenmesidir. Bu bağlamda çalışmada, sistematik derleme metodu tercih edilmiştir. Ulusal Tez Merkezi web tabanında 'E-devlet' kavramı anahtar kelime olarak kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda Türkiye'de 2003-2022 yıllarında hazırlanmış, toplam 214 adet yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılmıştır. Ulaşılan bu tezlerin tamamı araştırma kapsamına alınmış ve içerik analizi yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Veriler; yayın yılı, üniversite, enstitü, anabilim dalı, yazım dili, danışman unvanı, araştırma yöntemi, araştırma türüne göre incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Araştırma sonuçları ele alındığında, en çok çalışma yapılan yılın 2019 yılı olduğu, yüksek lisans tezlerinde konunun daha çok çalışıldığı, nitel araştırma yönteminin daha çok tercih edildiği, yazım dili olarak çoğunlukla Türkçe'nin kullanıldığı saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda, e-devleti konu alan makaleler üzerinde de bir sistematik derleme çalışmasının gerçekleştirilmesi, yeni oluşturulacak tezlerde nicel yöntem kullanımının daha avantajlı olacağı, doktora tezlerinin ilgili konuyla alakalı az kaldığı ve bu alanda çalışmaların yapılması gerektiği, ayrıca sosyal bilimler dışında ki farklı bilim alanlarının da konuyla ilgili çalışma yapabileceği önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: E-devlet, Türkiye'de E-devlet Çalışmaları, Sistematik Derleme

Systematic Review Of Theses Prepared In The Field Of E-Government: 2003-2022

Abstract

The aim of this study is to analyse the distribution of the theses produced between 2003-2022 regarding the subject of an e-platform, e-devlet (e-government) in a comprehensive manner and to examine a more holistic content as a result. In this context, the actuation method is preferred. In the web standards of the National Thesis Centre, the concept of 'e-devlet' was used as a key term and a search was carried out. As a result of the scanning, a total of 214 master's and doctoral theses were reached for the years between 2003-2022 in Turkey. These reached theses were included in the scope of the whole research and their dimensions were obtained by content analysis method. The data collected are presented in tables that have been examined and obtained according to the year of publication, university, institute, department, written language, advisor's guide, research method, and research type. Considering the results of the research, it is found out that 2019 was the year in which studies were conducted at the highest level, studies were mostly carried out as master's theses, qualitative research method was preferred more, and Turkish, which was used as the writing language, was used. Obtaining these results, carrying out an operation on the articles on e-government, using the quantitative method, in newly created theses will be more convenient, the evaluation of the relevant part of doctoral theses is limited and should be carried out in this field, as well as different sciences other than social sciences. Also, suggestions were made regarding the conduct of the research.

Keywords: E-government, Turkey's E-government Studies, Systematic Review

* Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Antalya/Türkiye, E-posta: gamze.s.ozel@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1073-1707

GİRİŞ

E-devlet, 21. yüzyılın en kabul görmüş kavramlarından bir tanesidir. Bu geniş ölçekli kabul görüşü, kavramın farklı disiplinler tarafından çalışılmasına neden olmuştur. Bundan dolayı da literatürde e- devlet kavramına yönelik çeşitli çalışmalar ortaya çıkmıştır. Sadece Web of Science veri tabanında bile ‘E-government*’ başlıklı 4.546 çalışma bulunmaktadır.

Literatürde e-devlet kavramına yönelik incelenmiş olan çalışmalarda (Layne ve Lee, 2001; Ho, 2002; Moon, 2002; West, 2004; Welch vd., 2005 ; Carter ve Bélanger, 2005; Yıldız, 2007; Bertot vd., 2010) araştırmacıların e-devlet kavramının farklı yönlerine yöneldikleri gözlemlenmektedir. Layne ve Lee'nin (2001), e-devlet kavramının gelişim sürecini dört farklı aşama üzerinden açıklamaya çalışmalarının ardından, Ho (2002), e-devlet dönüşümünün önündeki sosyo-ekonomik ve örgütsel engelleri analiz etmeye çalıştığı araştırması ile hükümet liderlerinin bu engellerin üstesinden gelmeleri için bir çözüm önerisi sunmaya çalışmıştır. Moon (2002) ise, e-devlet girişiminin belediye düzeyinde etkili bir şekilde nasıl tanıtıldığı ve uygulandığına dair bir ampirik çalışma gerçekleştirerek e-devlet ile yerel yönetimlerin ilişkisine dikkat çekmiştir. West (2004), çalışmasında e-devletin vatandaşların hükümet hakkındaki görüşlerini ve hizmet sunumunun etkinliğine olan güvenlerini hangi doğrultuda etkilediğini incelemesinin ardından Welch ve arkadaşları 2005 yılında yaptıkları çalışmada, internet kullanımı, vatandaşların e-devletten memnuniyeti ve vatandaşların devlete güveninin birbiriyle olan ilişkisini araştırmışlardır. Böylelikle vatandaşların e-devleti benimsemelerini etkileyen temel faktörlerin neler olduğunu belirlemeye çalışarak (Carter ve Bélanger, 2005) e-devlet kavramının vatandaş ile ilgili olan yönünü vurgulamışlardır. Yıldız (2007) ise, e-devlet yapısının tanımsal belirsizliği, e-devlet geliştirme süreçlerini çevreleyen karmaşık siyasi ve kurumsal ortamların yeterince vurgulanmaması ile süreç eksikliği gibi konuların tartışılması gerektiğine dikkat çekerek e-devletin literatürde ki sınırlamalarını açıklamaya çalışmıştır. Bertot vd., (2010) çalışmalarında, e-devlet ve sosyal medyanın şeffaflıkla ilgili kültürel tutumlar üzerindeki etkilerini inceleyerek e-devlet kavramının farklı bir yönünü ifade etmişlerdir. Literatürde bu çalışmalar gibi e-devletin farklı yönlerini araştıran ve ortaya çıkaran araştırmalar oldukça fazladır. Bundan dolayı da e-devlet çalışmaları birçok alanla özdeşleşmiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

E-devlet çalışmalarının dizinleri üzerinden durum analizi gerçekleştirmek ve konuyla ilgili Türkiye’de ki genel tabloyu görmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada sistematik derleme yöntemi tercih edilmiştir. Sistematik derleme yöntemi, bir konu hakkındaki bilgi birikimine yönelik eğilimin yönünü tespit etmek ve bunun belirli zaman aralıklarında seyrinin nasıl değiştiğini göstermek amacıyla kullanılmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, Türkiye’de e-devlet konusunda yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezleri bu yöntemle incelenmiş ve elde edilen bulgular tablolaraştırılarak sunulmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda çıkarımlarda bulunularak konu ile ilgili yazına katkı sunulmaya çalışılmıştır.

2. E-DEVLET KAVRAMI

Bilgi ve iletişim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmeler ve internet uygulamalarının yaygınlaşması, bilginin yeni bir “üretim faktörü” olmasına sebep olmuştur. Bu yeni “üretim faktörü” birçok alanda değişim ve dönüşüm yaşanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu alanlardan bir tanesi de devlet yönetimidir. Devlet yönetiminde ki değişimler ve dönüşümler ilk olarak kamu harcamaları içerisindeki cari harcamalarda yaşanmaya başlamıştır. Çünkü cari harcamaların içerisinde yer alan personel harcamaları giderek artmaya başlamış bu durumda devlet yönetiminde değişim ve dönüşüm yaşanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bunlara bireylerin artan kamu hizmet talepleri de eklenince devletin her alanda ileri teknolojiyi ve bilgisayar imkânlarını kullanması kaçınılmaz olmuştur. Bunun sonucunda ise, devlet yönetiminde ileri teknoloji ve bilgisayar kullanımı giderek artmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Böylece e-devlet kavramı kendiliğinden ortaya çıkmış ve devlet yönetiminde yeni bir sürece girilmiştir (Enes, 2006: 7; Uğur ve Çütçü, 2009: 2).

E-devlet kavramının ortaya çıkışını 1960'lı yıllara kadar götüren görüşler çoğunluktadır. Bu yıllara kadar manuel yöntemlerle yürütülen işlemler, bu tarihlerde Amerikan Ordusu'nun veri toplama amacıyla geliştirdiği internet uygulamasıyla otomatik yöntemlerle yapılmaya başlanmıştır. Geliştirilen bu internet uygulaması, zamanla organizasyon içindeki bilgi ve temel kaynakların paylaşımını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte artık eyaletler arasında da bilgi alışverişi oluşturulan bu sistemle, ağ üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Ulusoy ve Karakurt, 2002:134). Bu küçük gelişmeler e-devlet fikrinin gelişimi için önemli bulunmaktadır. Bu küçük gelişmelerden sonra e-devlet fikrine yönelik ilk büyük adımın, 80'li yıllarda şahsi bilgisayarların yaygınlaşması ile birlikte atıldığını söylemek mümkündür. Bu gelişmeye ek olarak yine bu yıllarda interneti ve kurumsal ağları da içine alan karar destek sistemleri ortaya çıkmış ve bu durum kamu yöneticilerinin bilgisayar kullanımının artmasına neden olmuştur. Ayrıca bu yıllarda, kamu kuruluşlarında bilgi yönetim etkinliklerinin yerinden sağlanmaya başlandığı da görülmektedir. Yaşanan bu gelişmelere 1990'lı yıllarda ise, internetin büyük bir hızla yaygınlaşması, bilginin sürekli olarak üretilmesi ve dağıtılmasında yaşanan artış eklenmektedir. Bu artışlarla birlikte yönetim bilgi sistemleri (management information systems) kavramı ortaya çıkmıştır. Yaşanan tüm bu gelişmeler, e-devlet süreci için önemli adımların atılmasını tetiklemiş (Çarıkçı, 2010:98) ve bu adımlar 1993'te ki "Gore Raporu" ile 1996'da İngiltere'de yayınlanan "Kamu Hizmetlerinin Elektronik Sunumu İçin Yeşil Kitap" adlı çalışmalarla desteklenmiştir (Güngör, 2007:129).

Bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler hızını, 1990'lı yılların sonuna doğru daha da arttırmaya başlamıştır. Bilgisayarlaşma oranı oldukça hızlanmış ve bunun neticesinde de sürekli yenilenen bilgilere erişim artmıştır. Bilgiye erişimde yaşanan bu artışla birlikte maliyet ve zamandan da tasarruf sağlanmaya başlanmıştır. Ayrıca vatandaşların eğitim seviyesindeki artış ve değişen yaşam tarzları da vatandaşların toplumsal alışkanlıklarını ve beklentilerini de etkilemiştir. Bu durum da devlet yönetimleri ile vatandaşlar arasında paylaşım ve işbirliği kültürünün gelişmesine ve devlet yönetimlerinin vatandaşın beklentilerine daha ileri bir düzeyde tepki verebilmesine neden olmuştur. Yaşanan tüm bu gelişmeler beraberinde kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunulup sunulamayacağı konusunu gündeme getirmiştir (Emini ve Kocaoğlu, 2011:184-185; Yeşilorman ve Koç, 2012:771). Bunun sonucunda da geleneksel devlet kalıplarından farklı olarak devletlerin, vatandaşa ve iş dünyasına artık elektronik bilgi ve hizmet sunduğu yeni elektronik devlet projeleri geliştirilmeye başlanılmıştır.

'Elektronik Devlet Sistemi' ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ortaya çıkmıştır (Akcagündüz, 2013:128). ABD'de ilk olarak kamu gelirleri tahsilatı, kamu satın alımları gibi hizmetlerin sunumu internet ağı üzerinden gerçekleştirilmeye başlanılmış ve bu durum hizmet maliyetlerinde ciddi azalmalar yaşanmasına neden olmuştur. Hizmetlerin internet ağı üzerinden sunulması, kamu hizmetleri sunumuna böylece farklı bir boyut getirmiştir. Böylelikle kamu kurumlarının birbirleriyle olan ilişkilerinde ve ayrıca devletin, işverenler ve vatandaşlar ile olan ilişkilerinde yepyeni açılımların oluşmasının önü açılmıştır (Baştan ve Gökbunar, 2004:74). E-devletin ilk uygulamasının bu denli başarılı olması, onun başka ülkelerce hızla benimsenmesine ve gelişmesine neden olmuştur. Bu hızlı benimseme ve gelişmenin öncelikle batı toplumlarında gerçekleştiği ifade edilmektedir. Bunun nedeni olarakta bu toplumlarda, güven esasına dayalı devlet ve vatandaş ilişkileri gösterilmektedir. Ayrıca e-devlet uygulamalarının ilk olarak yerel yönetimlerce uygulanmaya başlandığı bilinmektedir (Arifoğlu vd., 2002:37).

Türkiye'de e-Devlet gelişimi ise, 2003 yılında Avrupa Birliği (AB)'nin bilgi toplumu olmak için geliştirdiği "e-Dönüşüm Türkiye" projesi, AB'nin belirlediği amaçlara uygun olarak başlamıştır. Bu proje ile birlikte birçok kamu hizmetinin artık elektronik ortamda gerçekleştirilmesi önerilmiştir (Çelen vd., 2011:2). Bu proje "58. Hükümet Acil Eylem Planı" (3.01.2003) ve "59. Hükümet Programı'nda" (19.03.2003) yer almış ve "Bilgi Toplumu Stratejisi" (2006-2010)'nin Resmi Gazete'de (28. 07. 2006) yayınlanmasıyla yürürlüğe girmiştir. Projenin faaliyete geçirileceği zaman ise, 60. Hükümet Programı'nda duyurulmuştur. 18 Aralık 2008 tarihi itibarıyla de E-Devlet kapısı projesi, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin mesuliyetinde ve TÜRKSAT işbirliğiyle hizmete açılmıştır (Metin, 2012:99).

E-devlet kavramının dünya literatüründeki yaygın kullanımı, “Electronic Government”, “E-Government”, “Digital Government”, “Online Government”, “Wired Government”, “Virtual Government” gibi kavramlar şeklindedir. Ülkemizdeyse kavram genellikle, “E-Devlet”, “Elektronik Devlet”, “Dijital Devlet” olarak kullanılmaktadır (Karagülmez, 2010:455-456). İlk e-devlet kavramı kullanımının ise, 1993 yılında ABD’deki “Ulusal Performans Araştırması”nda (Misra, 2007: 23; Maraş, 2011: 122) yer aldığı ve ‘Elektronik Devlet’ kavramının kısaltması olarak kullanıldığı bilinmektedir (Demirel, 2006:84).

E-devlet kavramının kendine has olan tek bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedeni olarakta konunun disiplinler arası olması görülmektedir. Bundan dolayı e-devlet konusu çeşitli disiplinler tarafından çalışılmış ve bu çeşitlilikte birçok e-devlet tanımının geliştirilmesine neden olmuştur.

Avrupa Birliği tarafından e-devlet, “kamu hizmetlerini ve demokratik süreci geliştirmek için organizasyonel değişimleri ve yeni yetenekleri birleştirerek kamu yönetimlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması” olarak tanımlanmaktadır (Fadhil vd., 2014:22). Dünya Bankası (www.worldbank.org, 2023) ise e-devleti; vatandaşlar, ticari faaliyette bulunanlar ve devletin diğer kurumları ile ilişkilerde bilgi teknolojilerinin devlete ait birimler tarafından kullanılması olarak ifade etmektedir.

Elektronik devlet, Birleşmiş Milletler ile Amerikan Kamu Yönetimi Topluluğu’nun müşterek programı olan “Küresel E-Devlet Çalışması (The Global Study of E-Government)”nda da tanımlanmaktadır. Bu çalışmada e-devlet, kamunun günlük aktivitelerinin hızını arttırmak için faks makinelerinden tüm kablosuz araçlara kadar, mevcut olan tüm bilgi ve iletişim teknolojilerinden faydalanmak olarak belirtilmektedir (Çakır, 2015: 38; UN ve ASPA, 2001: 1). Gartner Grup’ta e-devlet kavramını, “kamu hizmetlerinin sunumunun sürekli optimizasyonu, vatandaşların kamuya katılımı, teknoloji, internet ve yeni medya araçları aracılığıyla içsel ve dışsal ilişkilerin dönüşümünün sağlanarak yönetim olgusunun tesis edilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Gartner Group, 2000; Güngör, 2007:127). E-devletle ilgili diğer bir tanım da Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2003:23) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu tanıma göre e-devlet, “daha iyi bir yönetim amacıyla başta internet olmak üzere bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı” olarak açıklanmaktadır. Ülkemizin e-Devlet Kapısı (www.turkiye.gov.tr, 2023)’nda ise kavram, “devlet hizmetlerinin vatandaşa en kolay ve en etkin yoldan, kaliteli, hızlı, kesintisiz ve güvenli bir şekilde ulaştırılması hedefiyle, vatandaşlara devlet tarafından verilen hizmetlerin elektronik ortamda sunulması” olarak belirtilmektedir.

E-devlet kavramı örneklerden de anlaşılacağı gibi birçok ulusal veya uluslararası kurum/kuruluş tarafından tanımlanmaya çalışılmaktadır. Kurum ve kuruluş tanımları dışında, e-devlet kavramı ile ilgili birçok araştırmacı tarafından da farklı tanımlamalar geliştirilmiştir. Bazı araştırmacılar e-devleti, “[hükümet] bilgi ve hizmetlerinin internet veya diğer dijital araçlar aracılığıyla çevrimiçi olarak sunulması ve çevrimiçi siyasi katılım fırsatlarını içeren, tek bir çözüm olarak önerilen” kavram olarak tanımlamaktadırlar (Brown ve Brudney, 2001: 1; Çelen vd., 2011: 2; McClure, 2001; Tataroğlu ve Coşkun, 2011: 166; Tolbert ve Mossberger, 2006: 354). Bazıları ise e-devleti, devlet kuruluşları ile bu kuruluşların bilgi ve hizmet üreticileri ile bilgi ve hizmet tüketicileri arasında, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla oluşturulan ve sürdürülen ilişkiler olarak adlandırmaktadır. Ayrıca tanımında bilgi ve hizmet üreticileri ve tüketicileri olarak bahsedilenlerin, diğer devlet kurumları, özel şirketler ve vatandaşlar olduğu ifade edilmektedir (Baştan ve Gökbunar, 2004: 72; Çelik, 2003: 152; Fang, 2002: 3; Yıldız, 2003a: 306).

Bazı araştırmacılar ise e-devlet kavramını daha teknik açıdan tanımlamaya yönelmişlerdir. Bu araştırmacılara göre e-devlet, sadece devlet hizmetlerinin elektronik olarak sunulmasından ibaret değildir. E-devlet onlara göre, “paralel ve birbiriyle koordineli çalışabilen bir dizi bilgi ağları ve bu ağlar üzerinde işlem yapabilen interaktif devlet hizmetleridir” (Odabaş, 2009: 9; Jaeger, 2003: 323). Hernon (Yıldız, 2003a:306) ise e-devleti, haftanın yedi günü ve yirmi dört saati bilgi teknolojileri aracılığıyla kamusal hizmetleri vatandaşlarına ya da müşterilerine ileten devlet olarak ifade

etmektedir. Bu teknik tanımların tamamı diğer bir ifadeyle e-devleti, “stratejik olarak bilişim teknolojilerinin kullanımıyla bilgi toplumunun ihtiyaçlarına yanıt verebilecek, vatandaş ve kurumları ile elektronik ortamda iletişimde bulunarak verimliliği, şeffaflığı, hesap verebilirliği ve kalkınmayı sağlayacak olan bir yeniden yapılanma modeli” olarak tanımlanmaktadır (Delibaş ve Akgül, 2010: 105; Fadhıl vd., 2014: 22; Kuran, 2005: 12; Metin, 2012: 98; Uğur ve Çütçü, 2009: 2-3).

E-devlet kavramının ayrıca, vatandaşların ‘müşteri’, kamu yönetimi faaliyetlerinin de ‘hizmet’ olarak algılandığı tanımları da mevcuttur. Bu tanımlamalara göre e-devlet, “kamu hizmetlerinin daha uygun, müşteri odaklı, düşük maliyetli, farklı ve daha iyi bir yöntemle sunulması için teknolojinin özellikle de internetin kullanımı” olarak ifade edilmektedir (Holmes, 2001:2). Yani e-devlet, performans yönetimi bağlamında en az maliyetle en kaliteli hizmetin sağlanmasını amaçlayan bir verimlilik yönetimi sistemi olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2006: 85; Doğan ve Ustakara, 2013: 5; Fountain, 2001: 4; Uçkan, 2003: 44-47).

Literatürde, “kamusal işlem ve hizmetlerin bilgisayar ve internet aracılığıyla sürdürüldüğü ve bu ortam içinde yapılan işlemlerin ve sunulan hizmetlerin kanunlar ve mahkemeler tarafından korunduğu yeni bir yönetim” şekli olarak görülen e-devlet tanımları da bulunmaktadır (Galindo 2002: 123; Yamaç, 2011: 219-220). Dolayısıyla e-devlet, “devletin tüm bürokratik, ekonomik ve hukuksal işlemlerini bilgisayar aracılığıyla iletişim ağları üzerinden direkt olarak yapabilmelerini sağlayan”, vatandaşların oy kullanma, vergi verme gibi devlete karşı olan görevlerini elektronik ortamda güvenle gerçekleştirebildikleri ve istedikleri hizmetlerden faydalandıkları, mekan ve zaman kavramlarını ortadan kaldıran, vatandaşların her alanda demokratik süreçlere katılımı için uygun ortamı sağlayan elektronik bir yapıdır (Efendioğlu ve Sezgin, 2007: 220; Çakır, 2015: 38; Çelikkol, 2008: 23; Kösecik ve Karkin, 2004: 120; Saruç, 2007: 192-193).

3. YÖNTEM, ÖRNEKLEM VE VERİ ANALİZİ

3.1. Yöntem

Çalışmada, e-devlet konusunda ulusal düzeyde yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemek, araştırmayı amacına uygun olarak sistemli ve kontrollü bir şekilde yürütebilmek için bütüncül bir inceleme olanağı sunan sistematik derleme modeli kullanılmıştır. Sistematik derleme metodu, “genel olarak belli bir araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla, araştırma sorusu ile ilgili yayınların önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde bir araya getirilerek sentezlenmesi” (Taysi ve Gürsoy, 2022: 1283; Karaçam, 2013: 27; Yılmaz, 2021: 1461) olarak tanımlanmaktadır. Sistematik derleme çalışmaları, bir konu hakkındaki bilgi birikimine yönelik eğilimin yönünü tespit etmek ve bunun belirli zaman aralıklarında seyrinin nasıl değiştiğini göstermesi açısından faydalı görülmektedir.

3.2. Örneklem

Nitel araştırmalarda verilere, sadece gözlem ve görüşme yaparak değil belge inceleme metodu ile de ulaşılabilmektedir. Doküman incelemesi olarak adlandırılan bu metod, “araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylarla ilgili bilgileri içeren belgelerin analiz edilmesiyle veri elde edilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Taysi ve Gürsoy, 2022:1285). Bu bağlamda çalışmada, verilerin elde edilmesi için doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi için Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı’nın Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranmıştır. ‘E-devlet’ anahtar kelimesi kullanılarak gerçekleştirilen taramada, tez başlığında bahsi geçen anahtar sözcüğünün yer aldığı 214 tez çalışmasına ulaşılmıştır. Bu doğrultuda amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan ölçüt örnekleme temelli bir değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sonucunda araştırmanın evreninin tamamının ulaşılabilir olduğu saptanmış ve 214 tezin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın örneklemini ilk tezin kayıtlı olduğu 2003 yılından son tezin kayıtlı olduğu 2022 yılına kadar ilgili konuyla yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır.

3.3. Veri Analizi

Araştırmada niteliksel olarak toplanan 214 çalışma; yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, yazım dili, danışman unvanı, araştırma yöntemi, araştırma türüne göre incelenerek içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. Elde edilen bu nitel bulgular daha sonra sayısal kodlar aracılığı ile niceliksel forma dönüştürülerek tanımlayıcı istatistik kullanılmıştır. Dolayısıyla çalışmada grafiklerle sunuş yapmaktan öteye gidilmemiştir. Elde edilen bu veriler daha sonra, çalışmanın amacı doğrultusunda sınıflandırılarak açıklanmış ve yorumlanmıştır. Çalışma derleme türünde olduğu için etik kurul izni alınmamıştır.

4. AMPİRİK BULGULAR

Bu başlık altında araştırmanın sorunsallarını yanıtlamaya yönelik analiz bulguları yorumlanmıştır.

Tablo 1: E-devlet Konusunda Hazırlanmış Tezlerin Yıl Bazında Dağılımı

Yıllar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TOPLAM
Tez Sayısı	8	8	10	14	11	7	13	10	10	6	11	17	8	7	17	12	20	10	7	8	214

Tablo 1 incelendiğinde, e-devlet konusunda gerçekleştirilen ilk çalışmaların 2003 yılında yapıldığı görülmektedir. Yüksek Öğretim Kurumu kayıtlarına göre e-devlet konusuyla ilgili ilk doktora tezi yine 2003 yılında yazılmıştır. Bu verilere göre e-devlet konusunun literatüre 2003 yılında giriş yaptığını söylemek mümkündür. Araştırmacıların e-devlet konusunu araştırma eğilimleri 2003 ile 2022 yılları arasında inişli çıkışlı seyretmiştir. Konu ile ilgili araştırma eğilimin en fazla olduğu yıl 20 adet tez çalışması ile 2020 yılı olmuştur. 2017 yılı 17 adet tez çalışması ile ikinci sırada yer alırken 2006 yılı da 30 adet tez çalışması ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2012 yılı ise konuyla ilgili en az tez çalışmasının yapıldığı yıl olmuştur.

Tablo 2: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Üniversite Bazında Dağılımları

Üniversite	Tez Sayısı	Üniversite	Tez Sayısı
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	İstanbul Okan Üniversitesi	1
Adnan Menderes Üniversitesi	2	İstanbul Teknik Üniversitesi	2
Akdeniz Üniversitesi	2	İstanbul Üniversitesi	3
Altınbaş Üniversitesi	1	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	1
Anadolu Üniversitesi	1	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	2
Ankara Üniversitesi	10	Karabük Üniversitesi	2
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	3	Karadeniz Teknik Üniversitesi	3
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	Kastamonu Üniversitesi	1
Atatürk Üniversitesi	6	Kırıkkale Üniversitesi	4
Atılım Üniversitesi	9	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1
Bayburt Üniversitesi	1	Kocaeli Üniversitesi	6
Beykent Üniversitesi	1	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1
Bingöl Üniversitesi	1	Maltepe Üniversitesi	1

Boğaziçi Üniversitesi	1	Marmara Üniversitesi	12
Celal Bayar Üniversitesi	3	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1
Cumhuriyet Üniversitesi	2	Muğla Üniversitesi	1
Çağ Üniversitesi	1	Mustafa Kemal Üniversitesi	1
Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi	3	Necmettin Erbakan Üniversitesi	2
Çankaya Üniversitesi	8	Niğde Üniversitesi	1
Dicle Üniversitesi	1	Okan Üniversitesi	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	3	Ordu Üniversitesi	1
Dumlupınar Üniversitesi	2	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	5
Erciyes Üniversitesi	3	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	2	Pamukkale Üniversitesi	3
Fırat Üniversitesi	1	Sakarya Üniversitesi	6
Gazi Üniversitesi	19	Selçuk Üniversitesi	7
Gaziantep Üniversitesi	4	Süleyman Demirel Üniversitesi	7
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	2	Trakya Üniversitesi	1
Hacettepe Üniversitesi	12	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	2
Haliç Üniversitesi	2	Ufuk Üniversitesi	1
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	2	Uludağ Üniversitesi	2
Işık Üniversitesi	1	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	2	Yeditepe Üniversitesi	2
İstanbul Arel Üniversitesi	2	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	Yıldız Teknik Üniversitesi	4
İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	1	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	1
Toplam			214

Tablo 2’de E-devlet konusunda çalışılmış olan tezlerin üniversiteler ölçeğinde dağılımlarına yer verilmiştir. Tablodan da görüldüğü üzere en fazla tez çalışması, 19 adet tez ile Gazi Üniversitesi’nde gerçekleştirilmiştir. Bunu 12 adet tez çalışmaları ile Marmara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi izlemiştir. Sıralamayı Ankara Üniversitesi (10 adet), Atılım Üniversitesi (9 adet), Çankaya Üniversitesi (8 adet), Selçuk Üniversitesi (7 adet), Süleyman Demirel Üniversitesi (7 adet), Kocaeli Üniversitesi (6 adet), Sakarya Üniversitesi (6 adet), Atatürk Üniversitesi (6 adet), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (5 adet), Gaziantep Üniversitesi (4 adet), Yıldız Teknik Üniversitesi (4 adet), Kırıkkale Üniversitesi (4 adet), Erciyes Üniversitesi (3 adet), Pamukkale Üniversitesi (3 adet), Celal Bayar Üniversitesi (3adet), Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi (3 adet), Karadeniz Teknik Üniversitesi (3 adet), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (3 adet), İstanbul Üniversitesi (3 adet) izlemektedir. Diğer üniversitelerde ise tez yazımı ikişer ya da birer adetle sınırlı kalmıştır.

Tablo 3: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Enstitü Bazında Dağılımları

Enstitü	Tez Sayısı
Bilişim Enstitüsü	3
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	5

Enformatik Enstitüsü	3
Fen Bilimleri Enstitüsü	42
İşletme Enstitüsü	2
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	9
Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü	1
Sosyal Bilimler Enstitüsü	146
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	2
Yurtdışı Enstitü	1
Toplam	214

E-devlet alanında gerçekleştirilen tez çalışmalarının enstitü bazındaki sayısal dağılımları Tablo 3'de gösterilmiştir. En fazla çalışma Sosyal Bilimler Enstitüsünde (146 adet) hazırlanmıştır. Bu rakamı sırasıyla Fen Bilimler Enstitüsü (42 adet), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (9 adet), Eğitim Bilimleri Enstitüsü (5 adet), Enformatik Enstitüsü (3 adet) ve Bilişim Enstitüsü (3 adet) izlemiştir. Konuyla ilgili İşletme Enstitüsünde ve Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde iki adet, Yurtdışı Enstitüsünde ve Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsünde ise birer adet tez çalışması bulunmaktadır.

Tablo 4: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Anabilim Dalı Bazında Dağılımları

Anabilim Dalı	Tez Sayısı	Anabilim Dalı	Tez Sayısı
Amme İdaresi Anabilim Dalı	2	İşletme Mühendisliği Anabilim Dalı	1
Bilgi Teknolojileri Anabilim Dalı	1	Jeodezi ve Fotogrametri Anabilim Dalı	1
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı	4	Jeodezi ve Fotogrametri Mühendisliği Ana Bilim Dalı	2
Bilgisayar Bilimleri Anabilim Dalı	2	Kamu Hukuku Anabilim Dalı	3
Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı	11	Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	34
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı	1	Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı	4
Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı	3	Maliye Anabilim Dalı	11
Bilişim Sistemleri Mühendisliği Anabilim Dalı	1	Matematik Anabilim Dalı	1
Bilişim Teknolojileri Anabilim Dalı	1	Matematik Bilgisayar Anabilim Dalı	1
Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı	1	Matematik ve Bilgisayar Bilimleri Anabilim Dalı	3
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı	1	Muhasebe Denetim Anabilim Dalı	1
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı	2	Mühendislik Sistemlerinin Modellenmesi ve Tasarımı Anabilim Dalı	1
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı	1	Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı	2
Elektrik ve Bilgisayar Mühendisliği Ana Bilim Dalı	2	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı	32
Elektrik-Elektronik Mühendisliği Anabilim Dalı	2	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	2
Elektronik-Bilgisayar	1	Sosyoloji Anabilim Dalı	2

Eğitimi Anabilim Dalı			
Elektronik Mühendisliği Anabilim Dalı	1	Strateji Bilimi Anabilim Dalı	1
Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı	3	Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı	2
Enformatik Anabilim Dalı	2	Teknoloji ve Bilgi Yönetimi Anabilim Dalı	1
Gazetecilik Anabilim Dalı	2	Uluslararası Bilgisayar Anabilim Dalı	1
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı	2	Yazılım Mühendisliği Anabilim Dalı	2
Harita Mühendisliği Anabilim Dalı	1	Yerel Yönetimler Anabilim Dalı	1
İktisat Ana Bilim Dalı	6	Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı	2
İletişim Bilimleri Anabilim Dalı	2	Yönetim Bilişim Sistemleri Anabilim Dalı	9
İşletme Anabilim Dalı	27	Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı	2
İşletme Eğitimi Anabilim Dalı	1	Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı	2
		Anabilim Dalı Olmayan Tez Sayısı	7
Toplam			214

Tablo 4'te E-devlet alanında yazılan tezlerin buldukları anabilim dallarına göre dağılımları verilmiştir. E-devlet alanında yapılan 7 adet tez çalışmasının anabilim dalı bilgisine erişilememiştir. E-devlet alanında en çok tez çalışması Kamu Yönetimi Anabilim Dalında (34 adet) hazırlanmıştır. Bunu sırasıyla Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı (32 adet) ve İşletme Anabilim Dalı (27 adet) takip etmektedir. Bu bağlamda konunun daha çok İktisadi ve İdari Bilimler bünyesinde bulunan anabilim dalları tarafından ilgi gördüğünü ve çalışıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 5: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Özgün Dilleri Bazında Dağılımları

Dil	Tez Sayısı
Türkçe	171
İngilizce	42
Fransızca	1
Toplam	214

Çalışmada yer alan tezlerin 171'inin Türkçe, 42'sinin İngilizce, 1 tanesinin de Fransızca olarak yazılmış olduğu Tablo 5'te görülmektedir. Yabancı dilde tez yazım eğiliminin az olması, ülkemizde e-devlet konusunda gerçekleştirilen tez çalışmalarının uluslararası kaynaklar arasında yer almalarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 6: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Danışman Unvanları Bazında Dağılımları

Danışman Unvanı	Tez Sayısı
Prof. Dr.	81
Doç. Dr.	50
Yrd. Doç. / Dr. Öğr. Üyesi /Asist. Prof.	75
Dr.	1
Öğr. Gör.	1
Birden Fazla Danışmanı Olan Tezlerin Unvan Dağılımı	Tez Sayısı
Prof. Dr. , Yrd. Doç. / Dr. Öğr. Üyesi	2
Prof. Dr. , Prof. Dr.	3

Prof. Dr. , Doç. Dr. , Doç. Dr.	1
Toplam	214

Tablo 6’da E-devlet alanında hazırlanmış olan tezlerin danışman unvanları bazında dağılımları verilmiştir. En fazla tez danışmanlıklarını seksen bir adetle profesör doktor unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Bu sayıyı yetmiş beş adet tez ile doktor öğretim üyeleri takip etmiştir. Sonrasın da ise elli adet teze danışmanlık yapan doçent doktorlar yer almıştır. Konuyla ilgili yapılmış olan tezlerin 6 tanesinin birden fazla danışmanı olması nedeniyle bu tezler Tablo 6’da ayrı olarak belirtilmiştir.

Tablo 7: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Yöntem Bakımından Dağılımları

Yöntem	Tez Sayısı
Nicel	78
Nitel	103
Nicel + Nitel	20
Yöntem Kısımına Ulaşamayan	13
Toplam	214

E-devlet alanında hazırlanmış olan tezlerde kullanılan araştırma yöntemine yönelik dağılımlar Tablo 7’de gösterilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda, araştırmaya dahil edilen tezlerin büyük bir çoğunluğunun nitel araştırma yöntemi (103 adet) ile gerçekleştirildiği ve ardından ise nicel araştırma yönteminin (78 adet) daha çok kullanıldığı belirlenmiştir. İlgili çalışmalarda hem nicel hem de nitel yöntemin birlikte kullanıldığı karma yöntem tez sayısı ise 20 adettir. Yöntem kısmına ulaşamayan tez sayısı ise on üç adet olarak belirlenmiştir.

Tablo 8: E-devlet Alanında Hazırlanmış Tezlerin Tür Bakımından Dağılımları

Türü	Tez Sayısı
Yüksek Lisan	184
Doktora	30
Toplam	214

E-devlet alanında yapılan iki yüz on dört tezin 30 tanesi doktora tezi olarak yazılmışken, büyük çoğunluğuyse (184 adet) yüksek lisansta yazılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de 2003 yılında “e-Dönüşüm Türkiye” projesi ile gelişmeye başlayan e-devlet, aynı yıl içerisinde başta siyaset bilimi ve kamu yönetimi ile birlikte işletme, bilgisayar mühendisliği, şehir ve bölge planlama, jeodezi ve fotogrametri, bilişim teknolojileri, eğitim bilimleri gibi farklı bilim dalları tarafından araştırılmaya başlanılmıştır. Yine bu yıl ile birlikte e-devlet konusu artık yüksek lisans ve doktora tezlerinde çok boyutlu olarak incelenmeye ve çalışılmaya başlanılmıştır. Popülerliğini günümüzde de koruyan konu ile ilgili çalışmalar hala devam etmektedir. Bu durum, konuyla ilgili literatürün oldukça geniş olmasına neden olmuştur. Bundan dolayı bu araştırma, Türkiye’de E-devlet konusunda Yüksek Öğretim Kurumu Tez Arşivi’nde bulunan 214 tez üzerinden yürütülmüştür. Araştırma, yıl, üniversite, enstitü, anabilim dalı, özgün dil, danışmanın unvanı, yöntem ve tez türü ölçütleri temel alınarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda çalışma, doküman analizine ve sistematik derleme temelli, betimsel amaçlı nitel bir araştırmadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde Türkiye’de E-devlet konusunda hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin ilk olarak 2003 yılında yazıldığı ve 2022 yılına kadar da bu çalışmalara konu olduğu saptanmıştır. Bu durum yıllar bazında sayı olarak farklılık gösterse de bize konunun hala güncel olduğunu ve araştırmaya değer yönlerinin mevcut olduğunu göstermektedir. Bu süreçte e-devlet konusuyula ilgili en fazla tez 2019 yılında yazılmıştır. Bu durumun en temel sebebi ise, bu yılda e-devlet üzerinden sunulan hizmetlerin sayısında yaşanan artışlar ve gelişmelerdir. Bu artış ve gelişmeler araştırmacılar için birer veri kaynağı ve yeni konu alanı olarak görülmesine ve yeni araştırmaların yapılmasına neden olmuştur. Üniversite dağılımında ise en fazla tez yazımının 19 adetle Gazi Üniversitesinde ve 12 adetle Marmara ile Hacettepe Üniversitelerinde yazıldığı

saptanmıştır. Enstitüler bazında incelendiğinde ise sayısal istatistikler arasındaki farkın çok fazla olduğu görülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsünde 146 adet tez mevcut iken Fen Bilimleri Enstitüsünde 42 adet, Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde 9 adet, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde 5 adet tez yazılmış olup diğer enstitüler mevcut olan tez sayısı üç ile bir arasında değişmektedir. Bu bağlamda e-devlet konusunun daha çok sosyal bilimleri ilgilendiren bir konu olduğunu söylemek mümkündür. Tezlerin ilgili oldukları anabilim dalları değerlendirildiğinde ise, en fazla tezin (34 adet) Kamu Yönetimi anabilim dalında çalışıldığı görülmektedir. Çünkü e-devlet konusu ile ilgili teoriden, pratiğe kadar gerçekleştirilen her şey kamu yönetimi ve kamu yönetimi elemanları ile ilgilidir. Bunlara en basit olarak e-devlet politikaları, e-devlet uygulamaları ve uygulayıcıları ile e-devlet kullanıcıları örnek gösterilebilir. Tüm bu örnekler göz önünde bulundurulduğunda e-devlet konusunun en çok Kamu Yönetimi anabilim dalı tarafından çalışılması zaten kaçınılmazdır. Ayrıca e-devlet konusunun çok çeşitli anabilim dalı tarafından çalışılmış olması ilgili konunun disiplinler arası bir konuma sahip olduğunu da göstermektedir. Tezlerin çoğunluğuna profesör ve doktor öğretim üyesi unvanlı öğretim üyelerinin danışmanlık yaptığı saptanmıştır. Çalışmaların büyük çoğunluğunda araştırma yöntemlerinden nitel yöntemin daha çok tercih edildiğini, bundan dolayı da e-devlet konusunun nitel araştırmalara daha uyumlu olduğunu söyleyebiliriz. Çalışmalar da nicel yöntem olarak ise genelde anket çalışması tercih edilmiş olup diğer nicel yöntemler çok kullanılmamıştır. Ayrıca sayısal bakımdan yüksek lisans tezleri ile Türkçe'nin kullanıldığı tezlerin sayı bakımından çoğunlukta olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak söz konusu çalışma ile E-devlet konusunda 2003 yılından 2022 yılına kadar ki yapılan tez çalışmalarına ilişkin bir sistematik derleme yapılmıştır. Bu yöntemle birlikte ilgili alanda yapılan çalışmaların, yaklaşık olarak on dokuz yılının genel bir analizi yapılarak konuyla ilgili genel bir eğilim tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmadan elde edilen sonuçların, e-devlet konusunda gerçekleştirilen tez çalışmalarının kapsamlı olarak değerlendirilmesi bakımından literatüre katkı sunması ve bu yöndeki eksikliği gidermesi beklenmektedir. Dolayısıyla bu çalışma daha başlangıç seviyesinde olup, aynı alanda daha sonra gerçekleştirilecek olan diğer çalışmalara fikir ve alt yapı oluşturması bakımından önemli bir niteliktedir. Bu bağlamda e-devlet konusuyla ilgili çalışma gerçekleştirecek olan araştırmacılar için şu önerilerde bulunulmuştur;

- E-devlet çalışmalarında güncelliği sağlayabilmek için uluslararası literatürden daha fazla yararlanılması gerektiği,
- E-devleti konu alan makaleler üzerinde de bir sistematik derleme çalışmasının gerçekleştirilmesi ancak bunun sadece ulusal literatür ile sınırlı tutulmaması,
- Yeni oluşturulacak tezlerde nicel araştırma yöntemlerinin kullanımına eğilimin artmasının avantaj oluşturacağı,
- E-devlet konusunun genellikle teorik olarak çalışıldığı fakat uygulama kısmının çok çalışılmamasından dolayı yeni oluşturulacak tezlerde bu kısma ağırlık verilmesi,
- Tezlerde yazım dili olarak İngilizce, Fransızca gibi dillerin kullanılmasının farklılık yaratacağı,
- E-devlet konusunun uluslararası ilişkiler, hukuk, maliye, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi farklı disiplinler ile ilişkisinin de incelenmesi gerektiği,
- E-devlet konusuyla ilgili doktora tezlerinin fazla bulunmamasından dolayı doktora öğrencilerinin bu alana daha fazla yönelmeleri,
- Sosyal bilimler dışında ki farklı bilim alanlarının da e-devlet konusuyla ilgili çalışmalar gerçekleştirmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akcagündüz, E. (2013). Türkiye’de e-devlet sistemine farklı bir bakış: E-devlet ve Tasarruf ilişkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(2), 127-140.
- Arifoğlu, A., Körnes, A., Yazıcı, A., Akgül, K. ve Ayvalı, A. (2002). E-devlet yolunda Türkiye. İstanbul: Türkiye Bilişim Derneği.
- Baştan, S. ve Gökbunar, R. (2004). Kamu hizmetlerinin sunumunda e-devletle ilgili yeni gelişmeler: Tümlleşik e-devlet sistemlerine doğru. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 71-89.
- Bertot, J. C., Jaeger, P. T. & Grimes, J. M. (2010). Using ICTs to create a culture of transparency: E-government and social media as openness and anti-corruption tools for societies. *Government Information Quarterly*, 27(3), 264–271. doi:10.1016/j.giq.2010.03.001
- Brown, M. M. & Brudney, J. L. (2001). Achieving advanced electronic government services: An examination of obstacles and implications from an international perspective. Paper presented at the National Public Management Research Conference, Bloomington, IN, October 2001.
- Carter, L. & Bélanger, F. (2005). The utilization of e-government services: citizen trust, innovation and acceptance factors. *Information Systems Journal*, 15(1), 5–25. doi:10.1111/j.1365-2575.2005.00183.x
- Çakır, C. (2015). E-devlet uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 4 (7) , 37-48. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gumusgjebs/issue/7495/98756>
- Çarıkcı, O. (2010). Türkiye’de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12) , 95-122. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/23190/247699>
- Çelen, F. K., Çelik, A. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Türkiye’deki e-devlet uygulamalarının değerlendirilmesi. M. Akgül, E. Derman, A. Özgüt, U. Çağlayan, M. Ertürkler ve M. Karakaplan (Ed.), *Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri içinde* (63-72. ss.). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çelik, K. (2003). E-devlet ve yeniden yapılanma. *İçişleri Bakanlığı*, 149.
- Çelikkol, Ö. (2008). Kamu yönetiminde e-devlet yapılanması ve Türkiye için e-devlet model önerisi. Isparta, Tür: Yüksek Lisans Tezi.
- Delibaş, K. ve Akgül, A. E. (2010). Dünyada ve Türkiye’de e-devlet uygulamaları: Türkiye’de e-demokrasi ve e-katılım potansiyellerinin harekete geçirilmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 100-144. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosars/issue/11403/136144>
- Demirel, D. (2006). E-devlet ve dünya örnekleri. *Sayıştay Dergisi*, (61), 83-118.
- Doğan, K. C. ve Ustakara, F. (2013). Kamuda bir yapılanma dönüşümü olarak e-devlet ve e-yönetişim ilişkisi üzerine. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(3), 1-11. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gumusgjebs/issue/7489/98694>
- Dünya Bankası. 9 Şubat 2003 tarihinde <https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/brief/e-government> adresinden erişildi.

- E-Devlet Kapısı. 12 Şubat 2023 tarihinde <https://www.turkiye.gov.tr/bilgilendirme?konu=sikcaSorulanlar#s01> adresinden erişildi.
- Efendioğlu, Ö. G. A. ve Sezgin, Ö. G. E. (2007). E-devlet uygulamalarında bilgi ve paylaşım güvenliği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), 219-236. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4377/59982>
- Emini, F. T. ve Kocaoğlu, M. (2011). Bilişim teknolojileri kullanımının hizmet sunumuna etkileri: Konya İl Özel İdaresi örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(2), 179– 200.
- Welch. W. E., Hinnant. C. C. ve Moon. M. J. (2005). Linking citizen satisfaction with e-government and trust in government. Journal of Public Administration Research and Theory, 15(3), 371– 391. doi: 10.1093/jopart/mui021
- Fadhıl, W. M., Sökmen, A. ve Ekmekçioğlu, E. B. (2014). Geleneksel devlet anlayışından e-devlete: Türkiye ve Irak e-devlet algısı karşılaştırması. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 7 (3) , 21-32. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gazibtd/issue/6632/88039>
- Fang, Z. (2002). E-government in digital era: concept, practice and development, international journal of computers. The Internet and Management, 10(2), 1 -22.
- Fountain, J. E. (2001). Building the virtual state: Information technology and institutional change. Washington, DC: Brookings Institution Press.
- Galindo, F. (2002). E-Government trust providers, A. Grönlund (Ed.), Electronic Government: Design, Application and Management içinde (121-150). Hershey: Idea group Publishing.
- Gartner Group. (2000). Key issues in e-government strategy and management research notes. Erişim adresi <https://www.gartner.com/en/documents/306621>
- Güngör, S. (2007). Kamu hizmetlerinin sunumunda yeni bir olgu: E-devlet. Türk İdare Dergisi, 457, 125-140.
- Ho, A. T. (2002). Reinventing local governments and the e-government initiative. Public Administration Review, 62(4), 434–444. doi:10.1111/0033-3352.00197
- Holmes, D. (2001). E-Gov: E-business strategies for government. London: Nicholas Brcaley Publishers.
- Jaeger, P. T. (2003). The endless wire: E-government as global phenomenon. Govenment Information Quarterly, (20), Pergamon.
- Karaçam, Z. (2013). Sistemik derleme metodolojisi: Sistemik derleme hazırlamak için bir rehber. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(1), 26-33.
- Karagülmez, A. (2010). Elektronik devlet kavramı. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi(TAAD), 2, 455-468.
- Kösecik, M. ve Karkın, N. (2004). E-devlet: Amaçlar, Sorunlar ve Uygulamalar, A. Yılmaz ve M. Ökmen (Ed.), Kamu Yönetimi içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kuran, N. H. (2005). Türkiye için e-devlet modeli. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Layne, K. & Lee, J. (2001). Developing fully functional E-government: A four stage model. Government Information Quarterly, 18(2), 122-136. doi:10.1016/s0740-624x(01)00066-1

- Maraş, G. (2011). Kamu yönetimlerinde e-devlet ve e-demokrasi ilişkisi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (37), 121-144.
- McClure, D. (2001). Electronic government: Challenges must be addressed with effective leadership and management. General Accounting Office. GAO-01-959T.
- Metin, A. (2012). Türkiye’de e-devlet uygulaması ve e-devletin bürokrasiye etkisi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (7), 97-108.
- Mısra, D.C. (2007). Select Aspects of Conceptual Foundations of E- Government: Clearing the Fog for a Better Vision. 5th International Conference on E-Governance: Foundations of E-Government içinde (21-33. ss.). Hydebarad: ICEG.
- Moon, M. J. (2002). The evolution of e-government among municipalities: Rhetoric or reality?. Public Administration Review, 62(4), 424–433. doi:10.1111/0033-3352.00196
- Odabaş, H. (2009). E-devlet sürecinde elektronik belge yönetimi. İstanbul: Hiperlink Yayınları, Birinci Baskı.
- Olgun, M. E. (2006). Yönetim açısından e-devlet uygulamaları ve İstanbul ilçe belediyesi üzerine bir araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2003) . The e-government imperative, OECD e-government studies. Erişim adresi https://read.oecd-ilibrary.org/governance/the-e-government-imperative_9789264101197-en#page1
- Saruç, T. N. (2007). E-devlet hizmetlerinden yararlanma derecesi ve algılanan hizmet kalitesi: Ampirik bir çalışma. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 9(1).
- Tataroğlu, M. ve Çoşkun, B. (2011). Bilgi iletişim teknolojileri ve e-devlet’ in etik açıdan irdelenmesi, Erişim adresi www.etikturkiye.com/etik/kyonetim/Tataroglu.pdf
- Taysi, V. & Gürsoy, G. (2022). Fen eğitiminde teknoloji kullanımına ilişkin yapılan tezlerin sistematik derlemesi, 6th International Education and Innovative Sciences Congress içinde. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Tolbert, C. J. & Mossberger, K. (2006). The effects of e-government on trust and confidence in government. Public Administration Review, 66(3), 354–369. doi:10.1111/j.1540-6210.2006.00594.x
- Uçkan, Ö. (2003). E-demokrasi ve Türkiye, kamu yönetiminin yeniden yapılanması için strateji ve politikalar-I. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Uğur, A. A. & Çütücü, İ. (2009). E-devlet ve tasarruf etkisi kapsamında VEDOP projesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(2), 1-20. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sobiadsbd/issue/11348/135609>
- Ulusoy, A. ve Karakurt B. (2002). Türkiye’nin e-devlete geçiş zorunluluğu, I. Ulusal Bilgi Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri Bildiriler Kitabı içinde. İzmit: Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F Yayını.
- United Nations and American Society for Public Administration. (2001). Global survey of E-government. Erişim adresi <http://www.unpan.org/egovernment2.asp>.
- Yamaç, N. (2011). Dünyada e-devlet uygulamaları ve Türkiye değerlendirmesi: Kurumlar, sorunlar ve öneriler. Türk İdare Dergisi, 471-472.

- Yeşilorman, M. & Koç, F. (2012). Yerel yönetimlerde e-devlet uygulamaları ve yerel demokrasiye katkıları. Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II içinde (769-783. ss.). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Yıldız, M. (2003a). Elektronik (E)- Devlet kuramı ve uygulamasına genel bir bakış ve değerlendirme. M. Acar ve H. Özgür (Ed.), Çağdaş Kamu Yönetimi-I içinde, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldız, M. (2007). E-government research: Reviewing the literature, limitations, and ways forward. *Government Information Quarterly*, 24(3), 646–665. doi:10.1016/j.giq.2007.01.002
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490.
- West, D. M. (2004). E-Government and the transformation of service delivery and citizen attitudes. *Public Administration Review*, 64(1), 15–27. doi:10.1111/j.1540-6210.2004.00343.x